
FUNCȚIA APĂRĂRII ÎN PROCESUL PENAL – ÎNTRE
REGLEMENTĂRI ȘI REALITATE

Ana^olie CEACHIR

CZU: 343.12

ceachiranatol@yahoo.com

Printre temele centrale ale lumii contemporane se înscrie problematica drepturilor omului, în special dreptul la apărare, în cadrul multor organizații și reuniuni internaționale.

Astfel, *Declarația Universală a Drepturilor Omului* prevede în art. 11 pct. 1): „Orice persoană acuzată de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul sa fie presupusă nevinovată până când vinovăția sa va fi stabilită în mod legal în cursul unui proces public în care i-au fost asigurate toate garanțiile necesare apărării sale”; *Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice* arată, de asemenea, în art. 14 pct. 3) următoarele: Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni are dreptul, în condiții de deplină egalitate, la cel puțin următoarele garanții: ...să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale și să comunice cu apărătorul pe care și-l alege; să fie prezentă la proces și să se apere ea însăși sau să aibă asistența unui apărător ales de ea; dacă nu are apărător, să fie informată despre dreptul de a-l avea și, ori de câte ori interesul justiției o cere, să i se atribuie un apărător din oficiu fără plată, dacă ea nu are mijloace pentru a-l remunera...; *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene* intrată în vigoare la 1decembrie 2009, odată cu Tratatul de la Lisabona, în art. 47 stipulează: „... orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărată și reprezentată. Asistența juridică gratuită se acordă celor care nu dispun de resurse suficiente, în măsura în care aceasta este necesară pentru a-i asigura accesul efectiv la justiție”, iar în art. 48 alin. (2) se proclamă oricărei persoane acuzate respectarea dreptului la apărare; *Carta Africană a Drepturilor Omului* arată în art. 7., pct. 1), lit. c): „Fiecare persoană are dreptul la apărare, inclusiv dreptul de a fi apărat de un avocat ales de el”; *Convenția Americană a Drepturilor Omului*, intrată în vigoare în 1978, conține prevederi similare. Astfel, în art. 8 consacrat dreptului la un proces echitabil se prevede în alin.

(2): „Orice persoană acuzată de o infracțiune penală are dreptul să fie prezumată nevinovată atât timp cât vinovăția sa nu a fost dovedită în conformitate cu legea.

Conformându-se actelor fundamentale, Constituția Republicii Moldova, a înscris dreptul la apărare în articolul 26 care prevede că: „(1) Dreptul la apărare este garantat; (2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale; (3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu; (4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege. „Codul de procedură penală al Republicii Moldova în articolul 17 „Asigurarea dreptului la apărare”.

Astfel, garanția constituțională privitoare la dreptul la apărare urmează a fi interpretată ca o cerință a comportamentului procesual-penal activ al apărătorului, orientat spre acordarea asistenței juridice și participare în cadrul probatoriului, precum și spre protecția drepturilor și intereselor legitime ale bănuitului, învinuitului, inculpatului.

Rolul părții apărării în stabilirea circumstanțelor faptei penale imputate este mai puțin importantă în raport cu partea acuzării. Activitatea în probatoriul penal, realizată de partea apărării se deosebește prin anumite particularități. Se susține că principala trăsătură ar fi dezinteresul în stabilirea circumstanței care reprezintă scopul și conținutul cunoașterii, realizate de partea acuzării, precum și soluționarea anumitor sarcini, determinate de prezumția de nevinovăție [1]. Din acest considerent, sarcinile procesuale ale apărării sunt determinate de caracterele individuale ale cauzei penale și de tactica apărării. Totodată, partea apărării este în drept să participe în probatoriu, fiindu-i necesar în acest sens un anumit volum de drepturi procesuale. Analiza contradicțiilor, depistarea defectozităților și unilateralității, depistarea inadmisibilității probelor strânse – toate aceste mijloace nu pot fi folosite de apărare, fără administrarea propriilor probe [2].

Pentru realizarea funcției sale, legiuitorul oferă apărătorului dreptul de a folosi toate mijloacele și modalitățile de apărare care nu sunt interzise de lege. În art. 68, 100 și 315 CPP se concretizează împuternicirile acestui subiect.

Astfel, dreptul apărătorului de a strânge probe nu generează obligația cărorva alte persoane de a pune la dispoziția acestuia informațiile necesare, care ar putea fi recunoscute ca probe în achitare [3], prin intermediul realizării convorbirilor.

Cea mai sensibilă latură o constituie asigurarea drepturilor apărătorului în cadrul urmăririi penale. Această fază a procesului penal se caracterizează prin faptul că reprezentantul organului de urmărire penală este, la propriu, figura centrală, în a cărei competență este concentrată administrarea probatoriului. Apărătorul însă, în virtutea prevederilor legii, nu este recunoscut în calitate de subiect al probatoriului. Codul de procedură penală fixează doar câteva împuterniciri, care, în esență, nu oferă niciun fel de garanții apărătorului de a obține informațiile necesare interesului urmărit în cauză. Are perfectă dreptate autoarea V.A. Azarova când afirmă că lipsa egalității procesuale a părților la faza urmăririi penale nu este caracteristică formei contradictoriale a procesului penal [4].

Apărătorii se confruntă cu refuzul organului de urmărire penală de a le accepta cererile privind administrarea probelor.

Opiniile cercetătorilor referitoare la lărgirea drepturilor apărătorilor de a prezenta informații probatorii sunt, de-a dreptul, contradictorii.

Sușinim, în acest sens, că informațiile obținute statut oficial, în exclusivitate, prin administrarea lor în ședința de judecată.

În cadrul cercetării judecătorești, prezentarea probelor se efectuează pe calea adresării de către participanții la proces din partea apărării și acuzării cu cererile corespunzătoare către președintele ședinței de judecată. În conformitate cu prevederile art. 364 alin. (1) și (2) CPP al RM, președintele întrebă fiecare parte în proces dacă are anumite cereri sau demersuri. Vom avea în vedere că orice cerere respinsă, inclusiv cererile privind excluderea probelor administrate cu încălcarea prevederilor legii procesual-penale, pot fi reinițiate la etapele următoare ale procesului.

În concluzie, vom prezenta în cifre măsura în care sunt admise cererile apărării la diferite faze ale procesului penal, fiind analizate în acest sens 103 cauze penale. Astfel, la faza urmăririi penale în baza prevederilor art.293, 295 CPP, cererile părții apărării în:

- 1) 30% – se admite cererea părții apărării de a fi audiați martorii;

- 2) 10% – se admite de a fi audiați specialistul sau expertul;
- 3) 5% – se admite dispunerea expertizelor;
- 4) 50% – se admite de a fi anexate documente, înscrisuri etc.;
- 5) 2% – se acceptă inadmisibilitatea probelor.

la faza examinării cauzei în instanța de fond, în baza prevederilor art.345, 364 CPP, cererile părții apărării în:

- 1) 90% – se admite lista probelor părții apărării;
- 2) 70% – se admit probele prezentate de către partea apărării;
- 3) 60% – se admite audierea martorilor părții apărării;
- 4) 50% – se admite dispunerea expertizelor judiciare;
- 5) 30% – se admite audierea expertului sau a specialistului;
- 6) 30% – se admite cererea de completare a cercetării judecătorești;
- 7) 100% – se admit concluziile scrise (pledoaria);
- 8) 20% – se admit obiecțiile asupra procesului-verbal al ședințelor de judecată.

la faza examinării cauzei penale în ordine de apel, conform art.413 CPP, cererile părții apărării în:

- 1) 10% – se admit privind inadmisibilitatea probelor acușării sau cele contestate (declarațiile martorilor etc.);
- 2) 70% – se admit probele noi prezentate de către partea apărării;
- 3) 30% – se admite cererea privind dispunerea expertizei judiciare;
- 4) 30% – se admite audierea expertului sau a specialistului;
- 5) 50% – se admite cererea de completare a cercetării judecătorești;
- 6) 100% – se admit concluziile scrise (pledoaria);
- 7) 20% – se admit obiecțiile la procesul-verbal al ședinței de judecată.

Referințe:

1. САВИЦКИЙ, В.М. *Проблемы реформы уголовно-процессуального законодательства в проектах УПК РФ. Материалы НПК.* Москва, 1995, с. 44.
2. ФАТКУЛЛИН, Ф.Н., ЗИНАТУЛЛИН, З. З., АВРАХ, Я.С. *Обвинение и защита по уголовным делам.* Казань, 1976, сс. 127-129; *Защита по уголовному делу: Пособие для адвокатов.* Под редакцией Е.Ю. ЛЬВОВОЙ. Москва: Юристъ, 1998, с. 44.
3. БИТОВА, М. Х. Участие защитника в процессе доказывания в условиях состязательности сторон. В: *Бизнес в законе*, 2007, №3. с. 259.

ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ECONOMICE

Drept

4. АЗАРОВ, В. А. *Функция предварительного расследования в истории, теории и практике уголовного процесса России*. Омск: Изд. Омского государственного университета. 2006, сс. 110-114.
5. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. (Comentariu aplicativ)*. Chișinău: Ed. Cartea juridică. 2016, pp. 273-274.
6. THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 3-a. București: Hamangiu. 2013, p. 302.